

20—21 april

Debatter m. m.

Torsdagen den 20 april

Sid.

Svar på enkel fråga av herr Brundin om publicering av 1964 års handelsräkning	3
---	---

Fredagen den 21 april

Om svenskt medborgarskap för barn	5
Om förhörsvittne vid polisförhör	12
Om viss översyn av arbetarskyddslagens tillämpningsföreskrifter	17
Rätten till semester	19
Om vissa sjukförmåner för hemmadöttrar	21
Ungdomens situation i dagens samhälle	26
Om försöksverksamhet med sammanhållna klasser i grundskolans årskurs 9	29
Om angivande på körkort av blodgrupp m. m.	30
Interpellation av herr Sundin ang. bestämmelserna om tjänstledighet för lärare	33
Meddelande ang. enkla frågor:	
av herr Lidgard om beredande av möjlighet för elever att gå om andra ringen i gymnasiet	34
av herr Petersson, Erik Filip, om ökad utbildning av läkare i psykiatri	34

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 21 april

	Sid.
Första lagutskottets utlåtande nr 23, om boxnings straffbarhet, m. m.	5
— nr 25, ang. tillsättandet av ledamöter i styrelse för offentlig rättshjälpsanstalt	5
— nr 26, ang. återtagning och lagsökning på grundval av samma avbetalningskontrakt	5
— nr 27, om viss översyn av medborgarskapslagstiftningen	5
— nr 28, om förhörsvittne vid polisförhör	12
— nr 29, om underlättande för make att antaga hustruns namn som ogift	17
— nr 30, ang. förvärv av äldre syskons släktnamn	17
Andra lagutskottets utlåtande nr 31, ang. arbetet på sön- och helgdagar i bageri- och konditorirörelse	17
— nr 32, om viss översyn av arbetarskyddslagens tillämpningsföreskrifter	17
— nr 33, ang. ersättning från allmän försäkringskassa för vård utomlands	19
— nr 34, ang. rätten till semester	19
— nr 35, om en ändring av vissa helgdagars placering	21
— nr 36, om vissa sjukförmåner för hemmadöttrar	21
Jordbruksutskottets utlåtande nr 12, ang. ökat stöd till skoglig forskning	26
— nr 13, om samordning och utveckling av skogsnäringens forskningsarbete	26
— nr 14, om utnyttjande av skog ovan skogsodlingsgränsen	26
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 17, ang. ungdomens situation i dagens samhälle	26
— nr 18, om åtgärder mot asocialt beteende, m. m.	29
— nr 19, om utredning angående orsakerna till den ökade ungdomskriminaliteten	29
Statsutskottets utlåtande nr 57, om försöksverksamhet med sammanhållna klasser i grundskolans årskurs 9	29
— nr 58, om slopande av betygsgivningen i uppförande och ordning i slutbetyg	29
— memorial nr 59, ang. uppskov med behandlingen av vissa ärenden	29
Tredje lagutskottets utlåtande nr 25, ang. skyldighet för fastighetsägare att delta i kostnad för enskild väg	30
— nr 26, om belysning av övergångsställen för gående	30
— nr 27, ang. färg och belysning på motorfordon	30
— nr 28, om åtgärder för att motverka mörkerolyckor	30
— nr 29, ang. vissa anslag ur kyrkofonden, m. m.	30
Statsutskottets utlåtande nr 60, ang. anslag till restaurering av Strängnäs domkyrka	30
Tredje lagutskottets utlåtande nr 30, om utrustning av polisens bilar med varningsskyltar i syfte att öka trafiksäkerheten	30
Allmänna beredningsutskottets memorial nr 20, ang. uppskov med behandlingen av vissa ärenden	30
— utlåtande nr 21, om angivande på körkort av blodgrupp m. m.	30

Torsdagen den 20 april

Kammaren sammanträdde kl. 16.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 12 innevarande månad.

Om publicering av 1964 års handelsräkning

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet STRÅNG erhöll ordet för att besvara herr *Brundins* fråga om publicering av 1964 års handelsräkning, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 11 april, och anförde:

Herr talman! Herr Brundin har bitt mig upplysa om när publicering av 1964 års handelsräkning kommer att ske.

Statistiska centralbyrån har uppgett att resultatet av 1964 års handelsräkning kommer att publiceras under tredje kvartalet i år. Vissa preliminära uppgifter från handelsräkningen har för övrigt redovisats i det betänkande som riktpolisutredningen avgav förra året (SOU 1966: 48, bil. 3).

Herr BRUNDIN (h):

Herr talman! Jag tackar herr finansministern för svaret på min fråga. Av detta framgår att resultaten av en datainsamling som gjorts 1964 kommer fram först efter tre år. De omsättnings-siffror som ingår i den statistik, vilken skall framläggas avser år 1963, och dessa uppgifter är alltså fyra år gamla när de äntligen presenteras. Detta är enligt min mening verkligen ett exempel på ineffektivitet.

Avsikten med en handelsräkning av detta slag är att skaffa fram ett myc-

ket viktigt planeringsunderlag, inte bara för handeln utan lika mycket för industrin och för de samhällsplanerande myndigheterna. Självfallet måste resultaten komma fram snabbt om de skall vara till nytta.

Det har under de tre år som gått sedan handelsräkningen genomfördes lagts ned genomsnittligt sju å åtta detaljhandelsföretag om dagen. När den strukturella förändringen är så snabb är det än viktigare att tidsutdräkten mellan datainsamling och resultatpresentation är mycket kort.

Nu kommer det till hösten utlovade materialet att vara helt inaktuellt. Detta är särskilt beklagligt som den dessförinnan gjorda handelsräkningen daterar sig från år 1951. Det finns mig veterligt inget annat utvecklat land, som har det så dåligt ställt med denna sorts statistik.

Internationella handelskammaren har nu rekommenderat en allmän handelsräkning år 1970, och det är angeläget att vi följer denna rekommendation. Jag hoppas att det blir möjligt för finansministern — till den del det kan ankomma på den nuvarande finansministern — att till dess höja effektiviteten, så att man dels innan data insamlas vet hur databehandlingen skall göras, dels kan genomföra densamma betydligt snabbare.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden och memorial nr 57—60, tredje lagutskottets utlåtanden nr 25—30 samt allmänna beredningsutskottets memorial nr 20 och utlåtande nr 21.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN
yttrade:

Kammarens sammanträde avslutades
kl. 16.04.

Jag hemställer att kammaren måtte
besluta att statsutskottets utlåtande nr
60 uppföres näst efter tredje lagutskot-
tets utlåtande nr 29 bland två gånger
bordlagda ärenden på morgondagens
föredragningslista.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Denna hemställan bifölles.

Fredagen den 21 april

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollet för den 13 in-
nevarande månad.

Föredrogos ånyo första lagutskottets
utlåtanden:

nr 23, i anledning av väckta motio-
ner dels om boxnings straffbarhet, dels
om förbud mot professionell boxning;

nr 25, i anledning av väckta motio-
ner angående tillsättandet av ledamö-
ter i styrelse för offentlig rättshjälpsan-
stalt; samt

nr 26, i anledning av väckta motio-
ner angående återtagning och lagsök-
ning på grundval av samma avbetal-
ningskontrakt.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hem-
ställt bifölls.

Om svenskt medborgarskap för barn

Föredrogs ånyo första lagutskottets
utlåtande nr 27, i anledning av väckta
motioner om viss översyn av medbor-
garskapslagstiftningen.

Första lagutskottet hade behandlat
två inom riksdagen väckta, till lagut-
skott hänvisade motioner, nr 437 i förs-
ta kammaren av herr *Dahlberg* samt
nr 556 i andra kammaren av fru *Svens-
son*. I motionerna, vilka voro likalydan-
de, hade hemställts, att riksdagen i
skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga
om översyn av den svenska medbor-
garlagstiftningen såvitt avsåge svenskt
medborgarskap för barn.

Utskottet hade i det nu föreliggande
utlåtandet på anförda skäl hemställt, att
förevarande motioner, I: 437 och II:

556, icke måtte föranleda någon riks-
dagens åtgärd.

Herr DAHLBERG (s):

Herr talman! Den motion som nu
skall behandlas gäller vår medborgar-
skapslagstiftning. Frågan var föremål
för behandling vid 1950 års riksdag,
och den nuvarande lagstiftningen gäl-
ler från den 1 januari 1951. 1950 års
lag tillkom efter överläggningar med
lagstiftarna i Danmark och Norge. Be-
slutet år 1950 innebär att svensk kvin-
na, som ingår äktenskap med utländsk
man, behåller sitt svenska medborgar-
skap. Utländsk kvinna som ingår äk-
tenskap med svensk man erhåller nu-
mera inte automatiskt svenskt med-
borgarskap, utan får i vanlig ordning
söka om detta. Kort sagt, man tiller-
känner den gifta kvinnan en självstän-
dig ställning i medborgarskaphänseen-
de.

Den motion som i dag behandlas av-
ser barnen i de äktenskap, där fadern
är utlänning och modern svensk med-
borgare. Barnen i dessa äktenskap er-
håller ju det medborgarskap som fa-
dern har. Är denne en utlänning, blir
också barnen utländska medborgare.
Endast i de fall barnen föds utanför äk-
tenskapet erhåller barnen samma med-
borgarskap som modern, även om fa-
dern skulle råka vara utländsk med-
borgare.

Nu har förhållandena väsentligt änd-
rats sedan 1950, då riksdagen tog ställ-
ning till lagstiftningen på området.
Under 1950-talet och 1960-talet har i
genomsnitt 25 000 utlänningar invand-
rat till Sverige. Mer än två tredjedelar
av dessa är män. Då invandrarna i re-
gel är unga människor, bildar de fam-
ilj här i landet. Det finns alltså myc-
ket som talar för att det blir med

Om svenskt medborgarskap för barn

svenska flickor som de ingår sitt äktenskap.

Nu kanske någon invänder att det inte har så stor inverkan, därför att dessa utländska män kan söka svenskt medborgarskap, och då blir barnen automatiskt svenska medborgare. Men i regel tar det sju år innan ansökan om medborgarskap beviljas. Endast i undantagsfall upptas ansökan dessförinnan. Det antal utläningar som varje år blir svenska medborgare, är i runt tal 9 000. Många väntar också med att söka svenskt medborgarskap. Om de befinner sig i värnpliktsåldern, vill de inte bli svenska medborgare, då de vet att de i så fall automatiskt får göra svensk värnplikt.

Vi har i vårt land flera tusentals barn som fötts här i Sverige, men fötts till utländska medborgare. De går i svenska skolor och får i alla avseenden svensk uppfostran, men är ändå utländska medborgare.

De har inte heller samma skydd som de svenska barnen. De kan exempelvis inte erhålla barnpension om fadern faller ifrån. Om de föds som invalider eller blir invalidiserade i barnaåren, kan de heller inte erhålla vårdnadsbidrag. Om de vid 16 års ålder skulle vara berättigade till folkpension på grund av sjukdom eller lyte, kan de inte erhålla sådan då de är utländska medborgare. När de kommer upp i arbetsför ålder får de som alla andra utläningar söka arbetstillstånd och i vissa fall även uppehållstillstånd. Det händer också att dessa utländska medborgare kan bli inkallade till värnplikt i faderns hemland. Alla länder har inte samma värnpliktsålder som Sverige; i vissa länder inträder värnplikt redan vid 17 års ålder.

Detta är dock inte det största problemet, utan det är om trassel uppstår i äktenskapet så att skilsmässa blir följden. Då blir det fråga om vem som skall få vårdnaden om barnen. Detta avgörs av domstol, men som regel är dessa utländska barn inskrivna i fa-

derns pass. De svenska myndigheterna gör allt för att barnen inte skall få lämna landet, men om de är inskrivna i faderns pass kan man inte stoppa dem vid gränserna. Barnavårdsmyndigheterna arbetar för att modern skall få vårdnaden om barnen i sådana fall.

Först i 18-årsåldern får dessa barn ansöka om svenskt medborgarskap, vilket de kan erhålla genom länsstyrelsen eller överståthållarämbetet. Om de har vistats i landet under 18 år beviljas de svenskt medborgarskap, såvida inte speciella förhållanden föreligger.

I motionen har vi krävt en översyn av lagstiftningen på området. Motionen har i vanlig ordning remissbehandlats. Rikspolisstyrelsen och överståthållarämbetet tillstyrker en översyn av lagstiftningen. Socialstyrelsen och statens utlänningskommission har ingenting att invända mot en översyn. Även justitiekanslern anser att frågan bör uppmärksammas i lämpligt sammanhang.

Tre remissinstanser har ställt sig avvisande till en utredning, nämligen länsstyrelsen i Malmöhus län, socialvårdsstyrelsen i Malmö och styrelsen för Sveriges advokatsamfund.

Första lagutskottet har följt dessa tre senaste remissvar och anser att motionerna inte böra föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet skall följa hithörande spörsmål och invänta erfarenheter om lagens tillämpning.

Det är i och för sig gott att så sker. Det har nu gått 16 år sedan lagen tillkom, och det måste ju finnas gott om material och många enskilda fall man bör kunna studera. Motionärerna har inte tänkt sig en lång och vidlyftig utredning. Jag är säker på att justitiedepartementet med biträde av berörda myndigheter på området skulle kunna undersöka, om det föreligger omständigheter som motiverar en omprövning. Det gäller framför allt den omständigheten att så många utläningar flyttat in i landet och ingått äktenskap

med svenska flickor och fått barn, som då blir utländska medborgare.

Utskottet stöder sig i allt väsentligt på det som var vägledande för lagstiftarna år 1950, men mycket har förändrats sedan dess. Vi har nu i runt tal 200 000 utländska medborgare i vårt land. Många svenskar besöker utländska orter och många kontakter knyts över gränserna. Det är därför en ganska vanlig företeelse att svenska flickor gifter sig med utländska män. En stor del av dessa nya familjer slår sig ner i vårt land. De barn som växer upp i dessa hem har inte det skydd och stöd som övriga svenska barn har.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till motionerna I: 437 och II: 556, i vilka hemställas om att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en översyn av den svenska medborgarslagstiftningen.

Häri instämde herr *Wirmark* (s).

Fru **LINDSTRÖM** (s):

Herr talman! Utskottets ärade ordförande har bett mig föra utskottets talan i denna fråga, om motionären önskade en debatt i ämnet. Anledningen härtill är att jag under drygt 12 år har haft hand om medborgarskapsärendena i regeringen och kan redogöra för den praxis, som man därvid har tillämpat. Denna praxis har så uppmjukat och reducerat de olägenheter, som herr Dahlberg nämnde i sitt anförande, att utskottet inte har funnit skäl att hos Kungl. Maj:t begära en särskild utredning och översyn av vår medborgarskapslagstiftning.

Ändringar i denna lagstiftning är för övrigt mycket omständliga. Vi har nämligen en nordiskt samordnad medborgarskapslag, något som herr Dahlberg nämnde i början av sitt anförande, men som remissinstanserna inte tycks ha observerat eller i varje fall inte nämnt. När lagen tillkom 1950, hade alltså medborgarskapslagstiftningen ut-

Om svenskt medborgarskap för barn

formats i samråd med Norge och Danmark, och det förutsattes att vi alljämt av praktiska skäl skall bibehålla i allt väsentligt lika bestämmelser inom Skandinavien. Helt nyligen har en sådan nordisk utredning avslutats och har avlämnat sitt betänkande om partiella reformer vid förvärvet av medborgarskap. Men dessa reformer berör inte den grundprincip, som motionären är mest kritisk mot, ty det måste vara kontentan av hans kritik, att dubbelt medborgarskap som regel inte medges och att vi försöker undvika det i naturalisationsärenden. I princip strävar *alla* länder efter att undvika dubbelt medborgarskap, ty ingen nation är betjänt av att ha medborgare som genom dubbelt medborgarskap har skyldighet att fullgöra militärtjänstgöring, har möjlighet att delta i politiska val etc. i två fosterland och därmed kan råka i lojalitetskonflikter. Detta gäller, som jag säger, alla länder, alltså både de länder där naturalisation grundas på härstamning såsom här i Sverige, d. v. s. där föräldrarnas medborgarskap är avgörande, och de länder där medborgarskapet avgörs av var födelsen äger rum — där man automatiskt blir medborgare vid födelsen, såsom t. ex. i USA. Men vid längre eller varaktig bosättning utomlands förloras ofta medborgarskapet i nationer, där denna geografiska naturalisationsprincip tillämpas, just på grund av intresset att undvika dubbelt medborgarskap.

Jag sade i början, att den nordiska medborgarskapslagstiftningen är överensstämmande, men det har inte hindrat att praxis har utvecklats ganska olika inom de olika länderna. I Sverige t. ex. har vi varit mindre fordrande när det gällt hemvisttidens längd, och man blir sålunda fortare svensk än man blir dansk medborgare, om man är utlänning. Flera av de regler, som är gemensamt nordiska, har vi i Sverige tillåtit oss att i praktiken dispensera ifrån ganska frikostigt, när vi har

Om svenskt medborgarskap för barn

tyckt att utvecklingen motiverat detta och vi har kunnat få något stöd för det i ordalagen i den ursprungliga lagkommentaren.

Särskilt har liberaliseringen omfattat de frågor, som herr Dahlberg har berört. Den nya svenska föräldrabalken, som gör båda föräldrarna till sina barns förmyndare, tillkom jämsides med förberedelserna av den nya nordiska medborgarlagstiftningen. Detta gjorde att den nordiska medborgarlagstiftningen redan från början genom den starka anknytning som lagen har till mannen-fadern som familjens överhuvud och med kvinnan och barnen som bipersoner till honom kom på efterkälken i förhållande till den större jämställdhet mellan man och kvinna i familjen, som nya föräldrabalken introducerade i Sverige. Jag vill ge herr Dahlberg rätt i detta. Jag har dock tyckt mig ha den svenska riksdagens stöd, eftersom den har godtagit föräldrabalken, för en praxis i naturalisationsärenden som gör föräldrarna mera jämställda i förhållande till sina barn. Det har naturligtvis inte kunnat utläsas direkt i lagtexten och jag kan inte begära att herr Dahlberg skulle kunna göra det. Det är därför jag här tar upp tid med att redovisa denna praxis.

Mycket av det som herr Dahlberg med rätta finner besvärande i lagtexten har vi sålunda i tillämpningen undvikit genom att tolka lagstiftarnas intentioner i den modernare anda, som präglar den nya föräldrabalken. Modern har därmed fått ställningen som huvudperson i förhållande till barnet i alla de fall då barnets intressen kan skadas av att den huvudsakliga anknytningen sker till fadern. Barn som föds u. ä. av svensk kvinna får automatiskt moderns nationalitet, när fadern är utlänning. Om modern sedan gifter sig med barnafadern och barnet legaliseras behåller barnet likväl sitt svenska medborgarskap så länge familjen inte

bosätter sig utomlands, då övergång till faderns medborgarskap aktualiseras.

Om vidare ett barn föds i Sverige inom äktenskap mellan svensk kvinna och utländsk man och den senare är statslös, följer barnet också modern och får hennes nationalitet. Man försöker nämligen undvika till det yttersta att ett barn blir statslöst. Det finns dock ett glapprum i lagen, som utskottet kritiserar i utlåtandet och fäster Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på, nämligen att om ett barn föds utomlands i äktenskap mellan svensk kvinna och statslös man blir barnet statslöst. Herr Dahlbergs motion har haft den nyttan med sig att den har gett relief åt denna fråga och gett första lagutskottet anledning att fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på saken.

Men även om fadern har ett användbart medborgarskap i något annat land och inte söker svenskt medborgarskap för sig själv och sina svenskfödda barn av skäl som kan variera — herr Dahlberg nämnde som exempel att inte göra värnplikt i Sverige — så har barnet möjlighet att frigöras från hans situation och med båda eller endera föräldrarnas tillstyrkan anhålla om svenskt medborgarskap och få det beviljat. Normalt beviljas alltid sådana ansökningar, när barnet är 18 år gammalt och upp vuxet i Sverige, men ofta kan en tonåring få svenskt medborgarskap betydligt tidigare och separat från sin familj, om det kan åberopas ett *behov* av svenskt medborgarskap, t. ex. för barnets utbildning eller barnets vård i sådana sammanhang som invaliditet och behov av vårdnadsbidrag. Det finns alltså skolor och yrken, som för inträde kräver att sökanden skall vara svensk medborgare, fastän detta blivit allt ovanligare. De militära yrkena kvarstår emellertid. I alla de fall där en ung person motiverar sin ansökan om svenskt medborgarskap före 18-årsåldern — kanske åtskilliga år tidigare — med att han eller hon vill genomgå

någon utbildning, för vilken krävs svenskt medborgarskap, t. ex. vill bli militärflygare el. dyl., brukar Kungl. Maj:t vara tillmötesgående.

Regeln är dock, som jag sade i början av mitt anförande, att en utländsk far gift med en svenska själv söker svenskt medborgarskap för sig och barnet, inte efter sju år, som visserligen är den i lagen inskrivna hemvisttiden, utan efter sex. En utlänning som är gift med en svenska får nämligen ett års »rabatt», och en skandinav kan redan efter fyra eller fem år få svenskt medborgarskap. Och barnet följer alltså fadern. Men om fadern inte uppfyller villkoren om god vandel, tillräckligt lång hemvisttid och försörjningsförmåga, kan barnet ändå naturaliseras ensamt, förutsatt att modern är svensk och ansöker för barnets räkning.

Inget barn i äktenskap mellan svensk och utlänning behöver sålunda växa upp i Sverige i känslan av att vara utböling, om barnets föräldrar själva tar de initiativ till naturalisation som lagen ger möjlighet till. Om föräldrarna själva vill medverka till det, är som sagt maximum sex år som utlänning i Sverige vad ett barn behöver genomleva.

Herr Dahlberg påpekade att barnet i många fall får sociala olägenheter under den tid som det har utländsk nationalitet. Han nämnde t. ex. barnpen- sion och vårdnadsbidrag. Men detta är egentligen också det enda som försät- ter barnet i en sämre ställning än om det vore fött svenskt. I alla andra av- seenden är barnet likaberättigat.

Herr Dahlberg framhöll också — och det är riktigt — att det kan uppstå schismer i äktenskapet, då föräldrarna har motstridiga intressen i fråga om barnens medborgarskap.

Även i sådana fall tillämpas lagstift- ningen numera så, att en svensk mor har goda möjligheter att skydda sin avkomma mot kidnappning och liknande tragedier. Ty inte endast efter en skils- mäsia, där modern har fått vårdnaden

Om svenskt medborgarskap för barn
om sitt barn, kan hon ensam söka svenskt medborgarskap för barnen och få detta, utan i praxis kan hon nu- mera även under hemskillnadstiden, innan vårdnadsfrågan ännu är defini- tivt avgjord, göra en sådan ansökan och få den beviljad, om hon redovisar sannolika skäl för farhågor eller fruk- tan att barnets far kan tänkas låta ut- föra barnet ur landet på sitt pass. Jag har varit med om att behandla många sådana kritiska ärenden med förtur, och Kungl. Maj:t har inte lämnat i stic- ket någon mor som hotats av att hen- nes barn kan kidnappas till något exo- tiskt land med patriarkaliska traditio- ner, från vilket hon aldrig kan återfå barnet.

Jag har redogjort för detta ämne ganska utförligt. Jag har varit tack- samt mot herr Dahlberg för att han med sin motion givit utskottet och mig tillfälle att redovisa rådande praxis, som man hoppats har haft riksdagens stöd. Enligt min uppfattning neutrali- serar de i mycket hög grad de olägen- heter, som herr Dahlberg har påpekat, och som naturligtvis kan inträffa om lagen tillämpas efter sin bokstav. Jag har emellertid försökt tillämpa dess anda under den tid jag haft med dessa ärenden att göra.

Jag slutar alltså med att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr DAHLBERG (s):

Herr talman! Jag är fru Lindström tacksam för denna utförliga redogörel- se för den handläggning hon haft i de- partementet då det gällt denna lagstift- ning. Jag har en känsla av att fru Lind- ström har varit liberalare än vad la- gens bokstav är. Men om det förhåller sig så, att lagen lägger hinder i vägen och man måste vara liberalare än la- gen är, då kanske också lagen borde göras om. Nu är inte längre fru Lind- ström ansvarig, och man vet inte om man då får detta liberalare synsätt i fortsättningen.

Om svenskt medborgarskap för barn

Fru Lindström talade om föräldrabalken, men i denna är kvinnan mera likvärdig i familjen än i medborgarskapslagstiftningen. Jag tycker att man framför allt borde få samma syn i denna lagstiftning som i föräldrabalken, att barnet inte är ena föräldrarnas utan bådas barn.

Vi är också överens om att det dubbla medborgarskapet har sina sidor. Men detta gäller särskilt för vuxna och har inte samma aktualitet för barn. Barn har t. ex. i regel inga inkomster och blir därför inte dubbelbeskattade. Vi har ju också konventioner med många länder när det gäller dubbelbeskattningen.

När pojkar kommer upp i den åldern att de skall göra värnplikt, är det naturligtvis en försvärande omständighet om de får göra den i båda länderna. Vi har aldrig velat skapa sådana förhållanden, att de som vuxna skulle uppehålla ett dubbelt medborgarskap. Jag tror nog att det är riktigt, att de då inte skulle veta vilken nation de hör hemma i, men som barn borde de kunna få uppehålla det tills de blir 18 år, då de skulle få välja om de vill ha faderns eller moderns medborgarskap.

Det finns också en rad praktiska svårigheter. Vi såg i höstas meddelanden om en yngling, som hade gjort tre månaders värnplikt vid den svenska flottan fastän det visade sig vid närmare undersökning att han var norsk medborgare. Han visste knappt om detta själv. Han var född i Sverige, men fadern var norrmän.

Jag vet inte hur det går nu när vi ju skall få datamaskiner. I dessa registreras barnen som födda i Sverige, och så blir även de utländska kanske inkallade när deras årgång står i tur. Den här pojken fick nu vetskap om sitt norska medborgarskap och skildes från värnplikten, men jag undrar hur det blir när 1950-talets alla barn av den kategori vi här talar om kommer upp i värnpliktsåldern.

Det behövs en översyn över hur la-

gen har tillämpats sedan 1950. Fru Lindström talar om att man har gjort partiella reformer, och jag tycker att man också borde se efter hur lagen tillämpats och vidta behövliga förändringar. Vi har inte krävt ändringar i alla delar, utan i de avseenden vi tagit upp. Det gäller att ge barnen en sådan ställning, att de får den trygghet, som alla andra barn har.

Man skulle kunna ändra lagstiftningen, så att alla utländska barn som är födda här i Sverige skulle få barnpension. Men man kan inte göra en lagstiftning endast för barnpensioner. Då kommer också de vuxna utlänningarnas pensioner in, och då blir det en stor ekonomisk fråga. Det är bättre att se över skyddet för de barn, som exempelvis är födda i äktenskap med svensk moder och utländsk fader. Hur många är det som inte får det skydd de skulle behöva?

Jag är säker på att fru Lindström gjorde allt hon kunde för att så skulle ske när hon handlade dessa ärenden. Därför måste det finnas ett gott material som grund vid en översyn för att få lagen i överensstämmelse med praxis.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Fru LINDSTRÖM (s):

Herr talman! Herr Dahlberg sade att vi i Sverige, om vi har en liberalare praxis än vad lagens bokstav säger, borde ändra lagen i större konformitet med praxis. Men det är här, som jag sade i mitt första anförande, fråga om en inom Norden samordnad lagstiftning, och det är ytterligt tungarbetat att ändra en nordisk lagstiftning. Gör man det — vilket man alltså nu efter lång utredning är i färd med att göra i vissa andra delar av medborgarskapslagen — blir helt naturligt medelproportionalen av vad de nordiska länderna tycker den position som man då samlas kring. Sverige är, som jag tidigare framhöll, det land som tillämpar den nuvarande lagen mest liberalt, vil-

ket skulle betyda att man vid en gemensam nordisk lagstiftningsreform bara kan komma ett litet stycke närmare den liberalare praxis som vi själva har. Jag tror därför inte att vi för vår del för närvarande vinner någonting på att ta upp hela frågekomplexet igen på nordisk basis.

De partiella reformer, som är aktuella, kommer bl. a. att innebära en decentralisering till länsstyrelseplanet av en rad mera självklara medborgarskapsfrågor. Därmed kan man också uppnå en ännu friare praxis.

Herr Dahlberg framhöll, att dubbelt medborgarskap för barn inte behövde ha samma nackdelar som dubbelt medborgarskap för vuxna. Men barn blir vuxna. Barn följer också vuxna utomlands på semesterresor, många gånger till föräldrarnas före detta hemland för att hälsa på morföräldrar eller farföräldrar. Dubbelt medborgarskap medför då för barnen liksom för de vuxna en del risker i vissa länder, som inte har velat släppa sina medborgare utan av politiska eller andra skäl önskat behålla dem och då inte medgivit »befrielse» från det ursprungliga medborgarskapet. Vi har ganska många svenskar i detta land, som har levat många år och ofta hela livet med ett dubbelt medborgarskap. Dessa människor är inte skyddade av svenska myndigheter, om de reser med sina familjer till det ursprungliga hemlandet. Där kan de bli »haffade» och inpassade i militärtjänst eller till förhör, om de har varit politiskt misshagliga tidigare eller har politiskt misshagliga anhöriga kvar i landet.

Det dubbla medborgarskapet är alltså en nackdel. Det är i den enskildes intresse att ha ett medborgarskap — det gäller både barn och vuxna — och naturligtvis helst i ett tryggt och liberalt land som Sverige. Anledningen till att vi för den här diskussionen är väl att vi anser vårt medborgarskap vara en värdefull sak. Och av min re-

Om svenskt medborgarskap för barn
dogörelse framgår ju att vi i Sverige eftersträvar att ge svenskt medborgarskap fortast möjligt åt alla barn, som riskerar någonting genom sitt utländska medborgarskap.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Dahlberg begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Dahlberg begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 100;

Nej — 17.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

—————

Om förhörsvittne vid polisförhör

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av väckta motioner om förhörsvittne vid polisförhör.

Till behandling hade första lagutskottet förehått två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 106 i första kammaren av herrar *Ernulf* och *Tistad* samt nr 146 i andra kammaren av herr *Nyberg* och herr *Hamrin* i Jönköping. I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära utredning och förslag till bestämmelser om särskilt valda, av statsmedel bekostade förhörsvittnen vid förundersökning i brottmål.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motioner, I: 106 och II: 146, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Ernulf*, *Gustafsson* i Borås och *Keijer*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 106 och II: 146, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om övervägande och förslag till riksdagen om åtgärder i syfte att öka de praktiska möjligheterna att anlita förhörsvittne vid förundersökning.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! I första lagutskottets utlåtande nr 28 behandlas frågan om anskaffande av förhörsvittne vid polisförhör, eller mera exakt uttryckt vid förhör under förundersökning i brottmål.

Enligt en särskild bestämmelse i rättegångsbalken — närmare bestämt 23 kap. 10 § första stycket — skall vid förhör såvitt möjligt närvara ett av undersökningsledaren anmodat trovärdigt vittne. Av naturliga skäl kan ju polisförhör inte vara offentliga. Därmot har lagstiftaren ansett det önsk-

värt med ett förhörsvittne. Bestämmelsen om förhörsvittnet har motiverats dels med rättssäkerhetsskäl, dels med att man ansett det föreliggande behov i vissa fall att kunna styrka vad som har förekommit vid ett polisförhör.

Vad först angår rättssäkerhetsskälet avser man väl härmed en garanti mot att obehöriga förhörsmetoder användes. Även om det inte föreligger någon större risk i Sverige att polisen tillgriper obehöriga förhörsmetoder, måste man väl i alla fall räkna med att en del personer här i landet hyser en viss misstro mot förhörsmetoderna vid polisförhör. Förekomsten av förhörsvittne kan då bidra till att undanröja denna misstro och ökar alltså på det sättet förtroendet för polisen.

Någon gång händer det även att en tilltalad inför domstolen påstår att polisen har använt obehöriga förhörsmetoder när den förhört honom. Då kan domstolen tillkalla förhörsvittnet, som får intyga hur det förhåller sig härmed. På detta sätt kan ju vittnet också bli ett stöd för polisen, om beskyllningen är obefogad.

Vad sedan angår behovet att få styrkt vad som sagts vid ett förhör så kan nämnas det fallet, att en tilltalad inför domstolen påstår att en anteckning i polisrapporten om ett erkännande från hans sida är oriktigt. Då kan ett förhörsvittne vara av värde. Däremot kan man naturligtvis inte räkna med att ett förhörsvittne mer i detalj skall kunna erinra sig vad som har sagts vid ett polisförhör — vittnet ersätter alltså ingalunda de bandupptagningar som numera blir allt vanligare vid sådana förhör.

I praktiken har det emellertid visat sig svårt att få stadgandet om förhörsvittne tillämpat i någon större utsträckning. Orsaken är väl främst svårigheten för undersökningsledaren att vid behov av förhörsvittne anskaffa en person som kan tjänstgöra såsom vittne. Visserligen finns det inte något förbud mot att anlita en polisman eller annan befattningshavare i polisen som förhørs-

vittne, men först och främst är det väl ofta av psykologiska skäl olämpligt att använda en polisman som vittne vid polisförhör; dessutom är polisens resurser så ansträngda att det även av denna anledning i regel inte kan vara lämpligt att använda en polisman som vittne. Det vanligaste torde därför vara att något förhörsvittne inte finns.

I de motioner som föranlett utskottsutlåtandet begäres utredning och förslag till bestämmelser om särskilt valda, av statsmedel bekostade förhörsvittnen vid förundersökning i brottmål. Motionärerna — jag är själv en av dem — pekar på de goda erfarenheter som man haft i Göteborg, där det sedan 1957 finns ett antal kommunalt avlönade förhörsvittnen, s. k. medborgarvittnen. De är valda av stadsfullmäktige i Göteborg och till antalet 60. Varje morgon kommer några av dem enligt en särskilt uppgjord plan ned till polisen och tjänstgör som förhörsvittnen i den utsträckning antingen undersökningsledaren själv önskar ett förhörsvittne eller den tilltalade begär att ett vittne skall närvara. Vid en mängd förhör — det kan gälla bagatellbrott, skälen kan också vara andra — blir det inte fråga om att använda vittne, men i många fall har systemet visat sig vara av värde.

Polismästaren i Göteborg framhåller också i remissyttrande till utskottet, att erfarenheten av systemet är att vittnena varit ett stöd både för den missfäntke och för polispersonalen. Polismästaren tillägger, att systemet med medborgarvittnen utan tvivel varit ägnat att stärka allmänhetens förtroende för polisen.

De andra remissinstanserna ställer sig ganska avvisande, men det är att märka att deras kritik till stor del går ut på att förhörsvittnen är mer eller mindre överflödiga; kritiken riktar sig alltså mot lagstiftarens ställningstagande.

Motionärerna har emellertid utgått från att lagstiftaren har tagit ställning

Om förhörsvittne vid polisförhör i frågan och har stadgat att förhörsvittne om möjligt skall vara närvarande. För motionärerna har problemet därför varit att med utgångspunkt från gällande lag öka de praktiska möjligheterna att genomföra lagens bestämmelser om förhörsvittnen. Det är alltså delvis en annan utgångspunkt än remissinstansernas resonemang.

Utskottets majoritet har tydligen sett frågan på ungefär samma sätt som motionärerna. Utskottets skrivning får väl också anses vara välvillig, och det är vi motionärer naturligtvis tacksamma för.

Vad som har gjort att tre ledamöter av utskottet ändå reserverat sig är att den välvilliga skrivningen slutar med förslag om att motionerna inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd. Reservanterna anser att utskottet borde ha föreslagit riksdagen att skriva till Kungl. Maj:t och hemställa, att Kungl. Maj:t överväger och för riksdagen föreslår åtgärder i syfte att öka de praktiska möjligheterna att i enlighet med lagens bestämmelser anlita förhörsvittne. Reservanterna lämnar öppet om någon särskild utredning behöver igångsättas för frågans behandling i form av en särskild kommitté eller om frågan kan övervägas i Kungl. Maj:ts kansli. Inte heller binder sig reservanterna för att förorda just den lösning man har valt i Göteborg. Det väsentliga för reservanterna är att möjligheten att tillämpa lagstadgandet om förhörsvittne ökar.

Jag yrkar, herr talman, bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Det har, som herr Ernulf erinrat om, inom utskottet förekommit olika bedömningar i detta ärende. Anledningen härtill är väl närmast vilket avseende man har velat fästa vid remissinstansernas utlåtande.

Som herr Ernulf sade har flertalet remissinstanser avstyrkt motionerna, nämligen riksåklagaren, rikspolissty-

Om förhörsvittne vid polisförhör

relsen, Föreningen Sveriges åklagare och Sveriges advokatsamfund. Det är endast polismästaren i Göteborg, som anser att systemet med medborgarvittnen är av stort värde. Systemet har praktiserats i Göteborg under tio år, och staden har ställt medel — cirka 70 000 kronor — till förfogande för såväl innevarande år som nästa år.

Motionärerna anser, som herr Ernulf också påpekade, att ett system med medborgarvittnen skulle vara av särskilt värde ur rättssäkerhetssynpunkt när någon tilltalad vid domstol hävdar att polisen har använt obehöriga förhörsmetoder. En av de remissinstanser som jag nämnde har särskilt uttalat, att risken för att någonting sådant skall förekomma i praktiken är obetydlig.

Såsom riksåklagaren framhåller vet varje förhørsledare med någon erfarenhet av utredning att oriktiga uppgifter, som kommer till genom obehöriga förhörsmetoder, tillrättaläggs vid huvudförhandlingen i händelse av åtal. »Främsta garantin», säger riksåklagaren, »för att obehöriga förhörsmetoder inte kommer till användning vid förhör under förundersökning ligger alltså i det förhållandet att sådant förfarande framstår som meningslöst».

Vad riksåklagaren uttalat torde även vara riktigt. Kritik mot polisens sätt att hålla förhör torde förekomma ytterst sällan.

Vidare nämnde herr Ernulf att det är värdefullt med förhörsvittne även när en tilltalad påstår att en anteckning i en polisrapport är oriktig. Gentemot detta erinrar riksåklagaren att »erfarenheten har visat att erkännanden av olika anledningar kan vara mer eller mindre oriktiga». Han räknar även upp några dylika typfall. Den tilltalade kan kanske erkänna för att skydda den verkliga gärningsmannen, eller han har kanske missförstått saken på någon väsentlig punkt. Han kan även anse det klokast, av skäl som han inte vill uppgiva, att vidhålla en oriktig uppgift. Dessutom kan han göra ett

erkännande för att snabbt få slut på en polisutredning som han anser pinsam. Det finns även, såsom vi har sett i samband med brottsfall, människor som lider av så starka skuldkomplex att de vidgår anklagelser som riktas mot dem utan att närmare reflektera över anklagelsernas riktighet.

Det är alltså, hävdar riksåklagaren, ingen mening i att genom vittnesförhör inför domstol med förhörsvittne styrka ett erkännande som avgivits under förundersökningen. Om ett under förundersökningen avgivet erkännande återtas under domstolsförhandlingen, kommer målet i bevishänseende alltså i princip i samma läge som om erkännandet aldrig avgivits.

Rättsutvecklingen har alltså medfört att förhörsvittnets roll som bevismedel blivit obetydlig. I likhet med övriga avstyrkande remissinstanser anser även riksåklagaren, att en organisation med permanenta förhörsvittnen skulle bli förenad med stora såväl direkta som indirekta kostnader, vilka inte skulle motsvaras av den därmed tillkomna nyttan.

Sveriges advokatsamfund påpekar, att vittne inte är oundgängligen påkallat vid varje slag av förhör och erinrar om att avfattningen av 23 kap. 10 § första stycket rättegångsbalken, vilket lästes upp av herr Ernulf, i praktiken synes ge utrymme för undersökningsledaren att avgöra om närvaron av förhörsvittne är nödvändig.

När det gäller bagatellartade brott synes det Sveriges advokatsamfund oriktigt att belasta den redan nu kostnadskrävande utredningen med de ytterligare kostnader som närvaron av ett medborgarvittne skulle medföra. Vid utredningen av andra än bagatellartade brott hänvisas till möjligheten för en tilltalad att ha sin försvarare närvarande vid förundersökningen.

Rikspolisstyrelsen delar inte heller uppfattningen att det skulle vara mindre lämpligt att anlita polismän som förhörsvittnen. Tvärtom kan tjänsten som

Om förhörsvittne vid polisförhör

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Skiljaktigheterna i uppfattning mellan majoriteten och reservanterna är, såsom framgår av herr Svedbergs anförande, ganska små.

De citat från remissinstansernas yttranden som han anförde styrker enligt min mening ganska bra vad jag sade i mitt första anförande om att remisskritiken i första hand inte riktar sig mot motionärernas önskemål, utan mot lagstiftningen. Man anser inte att behovet av förhörsvittne är särskilt stort. Detta är en lagstiftningsfråga som inte har tagits upp av vare sig motionärerna eller någon annan inom utskottet. Jag upprepar att motionärernas önskan har varit att med utgångspunkt från lagbestämmelsen söka finna praktiska möjligheter att realisera lagens stadganden. Frågan om lagens stadganden är olämpligt, skall jag inte diskutera här i dag. Det är en annan fråga.

Jag vill ändå göra ett par små kommentarer. När herr Svedberg med stöd av remissinstanserna säger att risken för att polisen använder obehöriga förhörsmetoder är mycket liten, må det vara sant. Men det avgörande är enligt min mening inte om sådana förhörsmetoder förekommer eller inte i någon större utsträckning, utan det avgörande för mig är om det finns en misstro på något håll i samhället. Finns det missförhållanden hos statliga myndigheter, då skall man avhjälpa dessa genom att undanröja missförhållandena. Finns det en misstro, som är oberättigad, skall man avhjälpa den saken genom att ge medborgarna insyn. Jag tror att det är för optimistiskt att säga att det inte på något håll i vårt land finns en viss misstro mot polisen. Det finns en misstro, en beklaglig misstro, som vi bör undanröja, lämpligen genom lekmannaönsyn.

Vidare citerar herr Svedberg riksåklagaren, som säger att om ett erkännande som avgivits vid polisförhör återtages inför rätten skall man i princip bedöma situationen så som om er-

förhörsvittne för en yngre polisman vara en lämplig introduktion till befattningen som förhørsledare.

Psykologiskt sett finnes också, hävdar rikspolisstyrelsen, »den i förhållande till motionärernas åsikt motsatta erfarenheten, nämligen att närvaron av förhörsvittne kan kännas besvärande för den hörde. Med tanke på dennes önskemål om anonymitet torde denna känsla bli än med uttalad om förhörsvittnet inte är polisman».

Rikspolisstyrelsen anför till sist att under tiden efter förstatligandet av polismästarens anledning har saknats att taga upp frågan, som vare sig aktualiserats av akuta händelser eller framställningar från personalhåll eller från annat av polisverksamheten direkt berört håll.

Föreningen Sveriges åklagare finner inte heller den föreslagna reformen särskilt angelägen och menar, att genomförandet av förslaget bl. a. med hänsyn till kostnaderna, som kan tänkas bli högst avsevärda, bör övervägas först sedan ett flertal andra behov inom rättsväsendets område tillgodosetts.

Trots den synnerligen nedgörande kritik, som redovisats av remissinstanserna med anledning av den föreslagna utredningen om en institution med förhörsvittne, har dock utskottet fäst avseende vid vad som uttalas från Göteborg, där man har goda erfarenheter av denna form av lekmannaönsyn, som för övrigt stadens polismästare anser speciellt ägnad att stärka allmänhetens förtroende för polisen. Men direkt förorda en utredning i frågan — vilket motionärerna ansett vara lämpligt — vill utskottet inte gå med på. Utskottet anser dock att Kungl. Maj:t i lämpligt sammanhang bör kunna uppta förevarande spörsmål till prövning. I övrigt hemställer utskottet att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Om förhörsvittne vid polisförhör

kännandet aldrig avgivits. Det är inte ett alldeles oomtvistligt påstående. Rättegångsbalken lämnar domstolen möjlighet att ta den hänsyn som man anser skäligen till ett erkännande som har lämnats vid polisförhör. Då skall vid en fri bevisprövning alla omständigheter beaktas när det gäller att bedöma vilket värde ett sådant erkännande har. Och för den som arbetar på fältet, i underdomstol, är det nog klart att det förekommer sådan bevisning då och då, och att den förekommer med rätta i många fall.

När en annan remissinstans hävdar att det är lämpligt att använda en ung polisman som förhörsvittne, kan jag vitsorda remissinstansens påstående att det ur utbildningssynpunkt kan vara lämpligt för polismannen att följa en äldre kollegas sätt att leda ett förhör. Men det är inte utbildningsfrågan som motionärerna har tagit upp, utan det är frågan om förtroendet för polisen. Jag vidhåller att det för allmänheten är en viss skillnad, tyvärr kan vi kanske säga, om det är en lekman, en utomstående som är vittne vid ett polisförhör eller om det är en polisman som sedan kanske skall yttra sig om sin äldre kollegas sätt att leda förhöret.

Till sist ligger det någonting i — det skall jag gärna erkänna — vad Föreningen Sveriges åklagare anför om att det finns många andra angelägna frågor att lösa inom vårt rättsväsende. Jag är fullt medveten om att det nu aktuella problemet måste vägas mot andra angelägna önskemål.

Herr talman! Vi skall kanske inte allt för länge hålla på med denna debatt eftersom utskottet varit välvilligt och fäst avseende vid den enda remissinstans som har praktisk erfarenhet av systemet med medborgarvittne och som vitsordar dess lämplighet när det realiserats. Skillnaden är så pass liten att jag vill uttrycka min glädje över den förståelse som utskottet i alla fall har visat.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Det sista som herr Ernulf sade att det kan finnas många andra frågor när det gäller vårt rättsväsende som i första hand behöver lösas, är egentligen det som motiverar att vi får gå försiktigt fram med det problem vi nu diskuterar. Eftersom remissinstansen menar att den paragraf i rättegångsbalken, som säger att det såvitt möjligt skall finnas vittne vid förundersökningen, inte behöver efterföljas är väl lagen inte alldeles i detalj riktig. Advokatsamfundet menar dock för sin del att denna formulering av lagen ger möjlighet för förhørsledaren att själv avgöra om närvaro av ett förhörsvittne är nödvändig och att praxis har utvecklats på grundval härav.

När det gäller kritik mot polisen vet vi att sådan kritik framförts, men det kan ifrågasättas om den kritiken gäller just polisens sätt att hålla förhör. Jag tror att det ibland är andra aktiviteter från polisens sida som uppmärksammas i pressen. Vad gäller själva förhörsmetoderna har inte så många kritiska synpunkter yppats.

Det är klart att lekmannainslaget i vårt rättsväsende är värdefullt. Det kan dock diskuteras om inte detta lekmannainslag bör gälla domstolsförfarandet och att vi i första hand bör slå vakt om nämndemännen. I den frågan vet jag att herr Ernulf och jag har samma inställning. Nämndemännen har ju en uråldrig svensk hävd att bygga på. Permanent lekmannainslag vid förundersökningar är däremot ett alldeles nytt uppslag, bortsett från vad som praktiseras i Göteborg. Men det bör väl ändå i lämpligt sammanhang kunna undersökas, vad det kommer att kosta att få denna lekmananknytning även till ett alltmer tekniskt utrustat och högrationaliserat polisväsende.

Här är väl, som sagt, inte så mycket som skiljer reservanternas och utskotts-majoritetens uppfattningar, men vi har ju ansett att man här bör gå litet för-

siktigt fram. Bara den omständigheten att systemet med medborgarvittnen används på en plats och inte någon annanstans, är ju anledning till att Kungl. Maj:t bör pröva denna fråga vid lämpligt tillfälle. Om systemet med medborgarvittnen skall avskaffas i Göteborg eller införas även på andra ställen, får Kungl. Maj:t fundera på. Även om remisskritiken närmast tyder på att systemet bör avskaffas, bör det väl kanske vara utrymme också för andra bedömningar.

Jag ber, herr talman, ännu en gång att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av väckta motioner om underlättande för make att antaga hustruns namn som ogift; och

nr 30, i anledning av väckta motioner angående förvärv av äldre syskons släktnamn.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 31, i anledning av väckta motioner angående arbetet på sön- och helgdagar i bageri- och konditorirörelse, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om viss översyn av arbetarskyddslagens tillämpningsföreskrifter

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 32, i anledning av väckta motioner om viss översyn av arbetarskyddslagens tillämpningsföreskrifter.

Andra lagutskottet hade behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr I:115 av herr *Werner* och nr II:150 av fru *Ryding m. fl.*

I motionerna, vilka voro ikalydande, hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa, att den i motionerna förordade översynen av arbetarskyddslagens tillämpningsföreskrifter måtte överlämnas för behandling inom arbetarskyddsstyrelsen.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I:115 och II:150, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **WERNER** (k):

Herr talman! Efter den allmänt välvilliga skrivning, som utskottet har gjort i anledning av vår motion, skulle jag i och för sig ha kunnat avstå från att begära ordet i frågan. Välvilligheten till trots kan det ju ändå vara så att man kan ha olika värderingar och olika synpunkter på de frågor, som har tagits upp i motionen. Vi har ställt frågan, om den nuvarande arbetarskyddslagen och dess tillämpningsföreskrifter motsvarar de anspråk som det nutida arbetslivet ställer. Vi har tagit upp frågor som gäller lagen. Det är bl. a. så att den kommunala tillsyn som har kritiserats i olika sammanhang fungerar dåligt i många kommuner, och i många kommuner fungerar den inte alls.

Vi har också berört 10 § arbetarskyddslagen, en paragraf som är ytterst allmänt hållen och vilken bl. a. lyder på följande sätt: »Arbete skall äga rum vid tillräcklig och tjänlig belysning

Om viss översyn av arbetarskyddslagens tillämpningsföreskrifter

saunt så lämplig värme- och fuktighetsgrad . . . lämpliga anordningar skola så vitt möjligt vidtagas för att hindra att damm, rök, gas eller ånga sprides . . .»

Vad är nu tjänlig belysning? Jag har viss erfarenhet från en del byggarbetsplatser. Ibland uppstår det tvister mellan arbetare och arbetsledning om vad som är tjänlig belysning. Man hänvisar då, när man har den här mycket tjänbara skrivningen i lagen, till en »lux-tabell», som är rekommenderad av olika belysningssällskap. Man har där tabeller för olika slag av arbeten. Där står det vid bl. a. byggnadsarbete, grundgrävning och schaktning att man rekommenderar 20 lux. Tittar man sedan vidare i den tabellen vad det värdet motsvarar finner man under rubriken »Lantbruk» att man rekommenderar 20 lux som skymningsbelysning i hönsbus. Jag är ingen expert på vare sig lantgårdar eller hönsbus, däremot har jag något större erfarenhet av grundgrävning och schaktning. Det är inget angrepp på hönsen om jag påstår att man behöver ha mer lyse vid grundgrävning än vad hönsen behöver i skymningen.

Jag har, herr talman, anfört detta exempel för att visa, att den tjänbarhet, som utskottet säger att bestämmelserna måste ha därför att de skall gälla inom hela arbetslivet med dess olika verksamhetsgrenar, ibland får sådana här konsekvenser.

LO-läkaren Erik Bolinder har konstaterat att två tredjedelar av industrins arbetare har ryggbesvär, lider av hörselskador, att hälften av byggnadsindustrins arbetare har ryggbesvär och att inom sten- och textilindustrin silikoseriskerna ökat med tilltagande rationalisering. Vi har därför ställt frågan om det inte är dags att pröva vilka ytterligare åtgärder som bör vidtagas. Enligt vår mening finns det anledning att i varje fall ge arbetarskyddslagets tillämpningsföreskrifter en mera preciserad utformning än vad som nu är fallet.

Herr talman! Om jag nu avstår från att yrka någonting i det här sammanhanget så har jag därmed inte lovat att jag inte skall återkomma därest det finns anledning att göra det.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! I och för sig skulle jag inte ha anledning ta till orda eftersom motionären inte har ställt något yrkande, men jag tycker att jag har ett behov av att inför kammaren framföra att utskottet är fullt medvetet om att det finns brister ute på arbetsplatserna i arbetarskyddshänseende. Men vi är inte övertygade om att de bristerna har sitt ursprung i lagstiftningen eller i de tillämpningsföreskrifter som finns utfärdade och som kan vara olika för skilda arbetsområden både i fråga om ljuset — hönsen undantar jag — och i andra avseenden. Arbetet utförs under olika förhållanden och föranleder olika föreskrifter som skall iakttagas.

Det har redan för ett par år sedan uppmärksamrats att arbetarskyddstillsynen vid de mindre arbetsplatserna är ganska schematisk. En försummelse från arbetsgivaren och likgiltighet från de anställdas sida intill dess någonting inträffar, kan ibland föranleda att man under lång tid arbetar med otillfredsställande anordningar. Det kan nämligen dröja år mellan varje besök från yrkesinspektionen eller annan myndighet som har att tillse att arbetsplatsen är i tillfredsställande skick. Jag tror inte att detta missförhållande beror på vare sig lagen eller tillämpningsföreskrifterna, utan denna situation uppkommer helt enkelt därför att bristerna på arbetsplatsen inte aktualiserats inför myndigheterna. Det har ju ändå vidtagits åtgärder för att så skall kunna ske, t. ex. genom den av arbetsmarknadsparterna inrättade arbetarskyddsnämnden, som visserligen inte har med frågan om tillsyn på arbetsplatserna direkt att göra men som

kan anordna kurser och konferenser på olika platser för att ge arbetarskyddsombuden tillfälle att bli informerade om vad som sker i fråga om den tekniska utvecklingen och vad som bör iakttas för att hålla uppmärksamheten fäst vid att skyddsföreskrifterna följer denna utveckling.

Vid större arbetsplatser skall det finnas arbetarskyddskommittéer och på mindre arbetsplatser, med minst fem anställda, skall det finnas ett skyddsombud. Kommittéerna eller ombuden får icke hindras i sitt arbete eller trasseras, exempelvis genom att ges sämre uppgifter på arbetsplatsen. Men detta till trots är det klart att likgiltighet inför vad som förekommer kan göra att brister inte påtalas förrän någonting inträffat.

I fråga om de mindre arbetsplatserna beslöt 1965 års riksdag efter motionsvis framförda yrkanden härom att hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande åtgärder i syfte att effektivisera denna tillsyn. Det uppdraget överlämnades till arbetarskyddsstyrelsen den 1 oktober samma år. Styrelsen funderar fortfarande på det problemet. Jag är inte säker på att det får ökad aktualitet om vi i detta sammanhang mera generellt understryker nödvändigheten av att arbetarskyddets tillämpningsföreskrifter görs, låt oss säga modernare. De kommer ändå att på de olika arbetsplatserna vara olika, ty de behöver vara olika. Jag tror ändå, herr talman, att denna behandling i kammaren kanske i alla fall kan ge frågan en stöt framåt, så att erforderliga åtgärder vidtas för att få till stånd en förbättring. Ty att brister finns är vi medvetna om.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Ang. rätten till semester

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 33, i anledning av väckta motioner angående ersättning från allmän försäkringskassa för vård utomlands, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. rätten till semester

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 34, i anledning av väckta motioner angående rätten till semester.

Till behandling hade andra lagutskottet förehått två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr I: 440, av herr *Augustsson* och herr *Larsson, Åke*, samt nr II: 559, av herr *Franzén* i Motala m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till sådan ändring i semesterlagen, att arbetstagare erhöles rätt till semesterledighet även om vederbörande icke i sin aktuella anställning — men i tidigare sådan — kvalificerat sig för semesterersättning.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner, I: 440 och II: 559, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr AUGUSTSSON (s):

Herr talman! Jag kan tyvärr inte som herr Werner tala om en välvillig skrivning. Föreliggande utskottsutlåtande är en följd av en motion som jag tillsammans med några andra riksdagsmän avlämnade i januari månad. Motionens syfte var att täppa till en lucka i semesterlagen. Luckan är inte stor, och det är kanske inte många som faller genom den. Men luckan finns där i alla fall, och den medför att lagen om semester inte helt täcker det som skall täckas, nämligen rätten till semester.

Jag vill också nämna att det inte kostar några pengar att rätta till detta

Ang. rätten till semester

— vilket annars ibland kan vara ett bärande skäl för utskottens avslagsyrkanden.

Utskottet är väl medvetet om att arbetstagare i vissa fall kan mista rätten till semester. Men den problematiken hänskjuter utskottet till arbetsmarknadens parter att lösa. Jag tycker nog att utskottet dribblar litet för mycket. Varför inte i en sådan här enkel fråga gå mera direkt på målet? Det gäller ändå rätt till semester, vilket otvetydigt uppfattas som en lagstiftningsfråga.

Med utskottets utlåtande är denna fråga fortfarande olöst. Jag vet inte om i botten ligger ett ganska vanligt utskottstänkande, att i första hand skall motioner slås ihjäl, eller om i stället problemet anses för litet att lagstifta om.

Jag avstår från att yrka bifall till motionen och nöjer sig med att uttrycka den förhoppningen, att den som har initiativrätt i denna fråga också kommer att utnyttja denna till ett annat år.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Om inte herr Augustsson hade lagt till det allra sist, skulle jag antagligen kunnat avstå från att yttra mig och nöja mig med att yrka bifall till utskottets hemställan. Men när han hoppades att de som har initiativrätt skall ta initiativ i den riktning som motionären herr Augustsson i detta avseende väntar på, kan jag inte ansluta mig till hans uppfattning.

Semesterersättning och semesterrätt är säkrade i lagen för sådana som har samma anställning året efter det då de intjänade semesterrätten. Däremot är sådan rätt till ledighet som åsyftas i motionen inte säkrad för dem som blivit lediga eller slutat anställning det år då de skall ta ut semesterledigheten. De har i stället fått den intjänade semesterersättningen.

Såvitt jag vet finns det bara ett område där man löst denna fråga om se-

mesterledighet oavsett om vederbörande har anställning hos annan arbetsgivare året efter det han intjänat semesterrätten. Det är inom byggnadsindustrin där man löst frågan genom semesterkassor. Det har man förmodligen gjort därför att det ytterst sällan är så att den anställde kan räkna med samma arbetsgivare det ena året efter det andra. Arbetsgivaren betalar in semesterersättningen till en kassa, som jag tror förvaltas av posten, och året därpå får den anställde ut vad han intjänat för semester och är i avtalet tillförsäkrad ledighet för de intjänade semesterdagarna.

Helt naturligt har sådana som åtnjuter semester under intjänandeåret också det ordnat på ett tillfredsställande sätt. I övrigt — och det gäller det stora flertalet av de kollektivavtalsanställda — förhåller det sig som herr Augustsson sade, att det finns rätt till semesterersättning i den anställning som upphör, men icke till semesterledighet i den nya anställningen.

Olägenheten gäller inte bara de som går miste om rätten till ledighet. Det finns också de som tvingas ta ledighet. Det rör arbetsplatser där man har semesterstängt. Den som skiftat anställning kan ha tagit ledigt i samband med det tidigare arbetets upphörande då semesterersättningen erhöles, men tvingas ta ytterligare en ledighet därför att den nya arbetsplatsen är semesterstängd.

Vi har tidigare behandlat en annan motion som berörde frågan huruvida sådan ledighet under olämplig tid ovillkorligen skulle betraktas som semesterledighet och därmed utgöra hinder att utnyttja rätten till arbetslöshetsunderstöd för att senare ta semesterledighet under en tid som var bättre lämpad för rekreation. Även i det avseendet fann andra lagutskottet det svårt att i lagstiftningen reglera förhållandena på ett sätt som skulle kunna säkra dem möjligheten att ta ledigheten, när de själva ville betrakta den som se-

mester, eller i övrigt — om de var lediga — anlita arbetslöshetskassorna.

Vi uttalade i det sammanhanget, att det väsentliga var att den anställde inte fick dubbel ersättning, alltså utnyttjade semesterersättningen och samtidigt utkvitterade arbetslöshetsunderstöd för ledigheten. Den som har intjänat semester och far ledighet — det gäller alltså samma arbetsgivare — har skyldighet att använda semesterledigheten för rekreation. Sådan skyldighet föreligger inte för den som tar ut sin semesterersättning i samband med att anställningen upphör på den anställdes eget initiativ eller därför att han friställts från arbetet.

Herr Augustsson sade att problemet kanske inte berör så många. Även jag hoppas att det inte är så många som blir vägrade den ledighet som de anser sig vara i behov av. Men med hänsyn till den rörlighet som har rått på arbetsmarknaden under de senaste åren är det säkert många som har bytt anställning och fått ut semesterersättning i samband med detta byte. Sedan har de fått lov att spara dessa pengar för att användas året därpå när de har fått sin ledighet.

Utskottet tror inte att det är möjligt att i dylika fall reglera rätten till ledighet i lagstiftningen. Därför yrkar vi avslag på motionerna. Jag vågar inte lova herr Augustsson, att utskottet skall se annorlunda på frågan, om den till äventyrs skulle komma tillbaka.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågakommande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 35, i anledning av väckta motioner om en ändring av vissa helgdagars placering, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om vissa sjukförmåner för hemmadöttrar

Föredrogs änyo andra lagutskottets utlåtande nr 36, i anledning av väckta motioner om vissa sjukförmåner för hemmadöttrar.

Andra lagutskottet hade behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskottet hänvisade motioner, nr I: 621, av herr *Fälldin* och fru *Olsson, Elvy*, samt nr II: 790, av herr *Johansson* i Växjö m. fl., i vilka likalydande motioner hemställts,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om översyn av reglerna för hemmadöttrarnas placering i sjukpenningklass; samt

att riksdagen måtte besluta om sådan ändring av gällande lagstiftning, att hemmadöttrar bereddes möjlighet att teckna frivillig tilläggssjukpenningförsäkring.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt, att förevarande motioner, I: 621 och II: 790, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herr *Carlsson, Eric*, och herr *Gustavsson* i Alvesta, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i vissa angivna delar hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 621 och II: 790, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående hemmadöttrars inplacering i sjukpenningklass och möjlighet att teckna frivillig tilläggssjukpenningförsäkring i enlighet med vad i motionerna anförts; samt

2) att motionerna, i den mån de ej kunde anses besvarade genom vad reservationerna under 1) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Om vissa sjukförmåner för hemmadöttrar

Herr FÄLLDIN (cp):

Herr talman! Det är viktigt att socialförsäkringssystemet får en sådan utformning att alla grupper av medborgare kan bli delaktiga av den trygghet som försäkringen är avsedd att ge. Det ligger i sakens natur, att man från början inte kunde få den perfekta eller fullständiga utformningen av en försäkring, som skulle ha det syftet.

Vi har i motionsparet I: 621 och II: 790 visat, hur de s. k. hemmadöttrarna på grund av olika omständigheter i många fall inte får någonting med av det skydd som sjukförsäkringen är avsedd att ge. Det kanske inte i numerärt avseende är en så stor grupp, men detta får inte vara avgörande. Syftet har väl ändå hela tiden varit att försäkringen och skyddet är skapade för det enskilda fallet.

Ibland medför brister i redovisningen från den som uppbär vård given av en hemmadotter att försäkringen inte fungerar. I vissa fall kan det bero på att hemmadottern enligt nuvarande regler inte är berättigad att själv teckna en tilläggsförsäkring på samma grunder som hemmafruarna eller vissa studerande. För hemmadöttrarna och hemmafruarna kan dock den faktiska situationen många gånger vara helt lika.

Riksförsäkringsverket har haft motionerna på remiss och grundligt gått igenom de problem som skulle kunna uppstå. Avslutningsvis säger verket att den av motionärerna avsedda lagändringen inte bör komma till stånd utan en noggrann utredning om behovet och om lagstiftningens närmare utformning. Låt mig säga utöver vad som sagts i remissyttrandet att jag inte kan se några större risker för missbruk, om man utvidgade kretsen av dem som är berättigade att teckna en egen tilläggsförsäkring till att omfatta också denna kategori människor.

Herrar Eric Carlsson och Gustavsson i Alvesta har i reservationen yrkat att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om en översyn i syfte

att göra försäkringsformen tillämplig även för hemmadöttrar. Jag ber, herr talman, att mot bakgrunden av det anförda få yrka bifall till den reservationen.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Detta är det tredje utlåtandet från andra lagutskottet som vi behandlar i dag, där utskottet inte har funnit några särskilt starka sakliga motiv för yrkandena i respektive motioner.

Vad beträffar hemmadöttrarna föreligger förmodligen rätt till anslutning till den obligatoriska försäkringen, men vederbörande själva har inte tagit något initiativ. Vare sig riksförsäkringsverket eller utskottet har kunnat finna att man skulle vinna någonting på en utredning, eftersom rätten till anslutning förefaller vara klar. För övrigt gäller denna fråga inte bara döttrar. Det händer också att söner stannar hemma och hjälper till. Det behöver inte alltid vara fråga om vård av sjuka, utan barn kan mycket väl stanna i föräldrahemmet för att fullgöra andra arbetsuppgifter.

Emellertid måste framställning göras och uppgifter lämnas till de allmänna försäkringskassorna, om man skall bli försäkrad för grundsjukpenningen. Det fordras en inkomst på lägst 1 800 kronor för sådan försäkring. Arbetsgivarens medverkan erfordras inte i fråga om grundsjukpenningen, ty avgiften för den skall erläggas av den försäkrade själv tillsammans med staten. Statsbidraget är för närvarande 40 procent, och den försäkrade själv har sålunda att erlägga 60 procent.

Värderas insatsen i hemmet till högre belopp än 1 800 kronor, kan den hemmavarande dottern eller sonen också bli försäkrad för tilläggsjukpenning, men då har arbetsgivaren, d. v. s. i det här fallet föräldrarna, att erlägga viss del av avgiften för tilläggsförsäkringen.

Om vissa sjukförmåner för hemmadöttrar

Däremot existerar inte någon sammankoppling av grundsjukpenningförsäkring på grund av arbetsanställning — och jag betraktar i det här fallet hemmavarande barn såsom anställda i hemmet — och den frivilliga tilläggs-sjukförsäkringen. Den existerar endast för hemmafruar och ensamstående mödrar med barn under 16 år. De är obligatoriskt försäkrade för grundsjukpenningen och har rätt till tilläggs-sjukpenning, om de så önskar. De studerande är, såvitt jag nu erinrar mig, uteslutande försäkrade för tilläggs-sjukpenning och har sålunda ingen försäkring för grundsjukpenning.

Motionärerna vill i förevarande ärende ha en sammankoppling som alltså för närvarande inte är möjlig i det försäkringssystem vi tillämpar. Men om dottern arbetar i hemmet är det tillräckligt att hennes hjälp behövs i hemmet exempelvis för dess skötsel — hennes uppgift i hemmet måste inte utslutande vara inriktad på att vårda föräldrarna. Utgår ersättningen i form av kost, logi och därtill kontant ersättning till nödvändiga kläder skulle jag tro att oavsett om hemmet finns i ett tätbebyggt samhälle eller ute på rena landsbygden värderas dessa förmåner till ett belopp som är tillräckligt högt för att i varje fall medföra rätt till försäkring för grundsjukpenning.

Det behövs sålunda inte någon lagändring. Och jag kan inte förstå att en lagändring skulle ha någon som helst betydelse om inte vederbörande själv medverkar till att göra sin rätt gällande. Gör de detta tror jag att i varje fall de allra flesta av dem som avses i motionerna kommer att få grundsjukpenning, däremot kan inte anslutning till den frivilliga tilläggs-sjukpenningförsäkringen komma i fråga.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr FÄLLDIN (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag lade märke till att utskottets ärade ordförande började

med att säga, att det *förmodligen* föreligger rätt för de allra flesta.

Men jag vill erinra om att i de fall en hemmadotter har åtagit sig att klara ett rent vårdnadsbehov fungerar det för närvarande ofta så att landstingen lämnar s. k. vårdnadsbidrag. Såvitt jag känner till går de allra flesta av dessa bidrag direkt till vårdtagaren, vilken alltså får medel att trygga det vårdbehov som föreligger men som inte är så stort att det kräver slutet vård. I sådana fall skulle t. ex. en pensionär, för att få detta att fungera för hemmadottern, utöver sin vanliga deklARATION vid årsskiftet också upprätta arbetsgivarredovisning, löneuppgifter o. s. v. Vi vet dock att det i praktiken är mycket svårt att få äldre människor att inse att dylika uppgifter måste lämnas. Av den anledningen är det många hemmadöttrar som har en klar rätt men som kommer utanför på grund av bristande redovisning, såsom jag summariskt angav i mitt första anförande.

Den s. k. hemmafruförsäkringen har efter hand utvidgats. I början gällde den bara hustrun i bestående äktenskap, men så småningom har frånskilda med minderåriga barn kommit att få rätten till tilläggsförsäkring. Nu kräver man väl i huvudsak bara ett sammanboendeförhållande, såframt det inte finns minderåriga barn, då begreppet är vidare. Och jag menar att förhållandena i detta avseende kan vara analoga — det kan vara ytterst svårt att avgöra om t. ex. hemmafruns insats i hemmet är värdefullare än hemmadotterns, om vi nu tar det exemplet.

Om det inte går att klara saken på annat sätt, skulle jag tänka mig att det inte vore någon dålig lösning att kopiera vad som gäller för studerande — där har man ju den obligatoriska 18-dagarskarensen. Jag föreställer mig att det är ett sätt att komma ifrån eventuellt missbruk.

Ja, herr talman, jag har närmast blivit styrkt i min uppfattning av att utskottets ordförande och jag ändå ge-

Om vissa sjukförmåner för hemmadöttrar

mensamt kan visa på att här förekommer många oklarheter och ofullständigheter, som till sist går ut över enskild person. Jag kan också tänka mig att det skulle behövas ytterligare upplysning från riksförsäkringsverkets eller försäkringskassornas sida för att få detta att fungera fullständigare än det gör. Men samtidigt tror jag att man borde pröva denna möjlighet till en sammankoppling med tilläggsförsäkringen.

Därför vidhåller jag mitt tidigare yrkande.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag gjorde en reservation i min definition när det gäller hemmadöttrar och deras möjligheter till sjukförsäkring på så sätt att jag utvidgade begreppet till att avse inte enbart dem som vårdar föräldrarna utan även dem som har anställning i hemmet; det kan alltså vara fråga också om hemmasöner.

Jag gjorde reservationen därför att det ju kan vara dottern som vårdas i hemmet och inte föräldrarna. Om så är fallet är det inte lika självklart att hon har rätt till grundsjukpenningen. För att hon skall få en sådan rätt måste hon göra en arbetsinsats.

Eftersom alla som har fyllt 16 år är inskrivna i allmän försäkringskassa måste naturligtvis ett initiativ tas av de försäkrade själva för att de skall få försäkring för sjukpenning. Det är möjligt att föräldrarna i någon form, både i sin deklaration och i uppgiften till försäkringskassan, måste uppge att dottern — vi talar alltså om hemmadöttrarna — hjälper till i hemmet och har en viss ersättning därför, framför allt om hon har fri kost och logi och därtill kontantersättning för inköp av kläder. Jag förmodar att en sådan uppgift erfordras, men samma skyldighet föreligger även om det i lagen skrivs in att hemmadöttrar har rätt till för-

säkring. Underlaget för försäkringen måste under alla förhållanden uppges.

Enligt bestämmelserna för den nuvarande obligatoriska försäkringen måste alla — med undantag av hemmafruor och ensamstående med barn under 16 år — ha en inkomst av minst 1 800 kronor för att bli försäkrade för grundsjukpenning. Även om föräldrarna skulle vara omedvetna om att de kan säkra rätten till sjukförsäkring för dottern genom att lämna inkomstuppgift, finns det väl alltid någon som kan hjälpa dem till rätta. Meddelar de sig med försäkringskassan talar den alldeles säkert om vad som erfordras för att de skall få sin rätt.

Fru **NILSSON** (s):

Herr talman! Det ämne som tas upp i motionerna har under många år legat mig mycket varmt om hjärtat. År 1964 interPELLERADE jag socialministern i denna fråga, och år 1965 motionerade jag i samma fråga. Mina framställningar har dock inte enbart gällt hemmadöttrarna. Av den anledningen har jag reagerat en smula mot motionen, vilket jag också tillkännagav under utskottsarbetet. Jag anser att motionerna inte borde ha gällt enbart hemmadöttrarna utan att alla som av en eller annan orsak är nollställda i försäkringshänseende får ett besked från försäkringskassan, alltså inte bara hemmadöttrar.

Denna fråga är naturligtvis av stor vikt. Jag har många gånger kommit i kontakt med människor som säger att det är ett olyckligt förhållande att de skall vara nollställda och icke berättigade till ersättning vid sjukdom. Jag har forskat en del i denna fråga och har kommit till det resultatet att en upplysningsverksamhet måste komma till stånd. Det förefaller som om vissa människor hade en skräck för att lämna en uppgift på att de har tjänat ett visst belopp i månaden eller per år.

Om man deklarerar för en inkomst av 150 kronor i månaden är man ju

berättigad till grundsjukpenning. En sådan inkomst ger inte heller, såsom vederbörande måste förstå, några större skatteintäkter.

Jag har lämnat denna upplysning till många personer och de har följt mitt råd. Om de kan beräkna kostnaden för mat, kläder och husrum till detta belopp, gör de gärna på detta sätt, och de har då också införts i grundsjukpenningklassen. Detta tycker jag att vi skall verka för.

När jag motionerade om de i sjukförsäkringsavseende nollställda medborgarna innefattade jag häri även hemmadöttrarna. Jag har också i detta sammanhang tagit kontakt med den sittande sjukförsäkringskommittén. Det är min förhoppning att denna utredning och departementet skall komma med något nytt initiativ, som kan bidra till att lösa denna fråga på ett sådant sätt som vi alla önskar. Vi vill ju inte att det skall finnas svenska medborgare som icke på något sätt är sjukförsäkrade. Samtidigt är det dock naturligtvis ett önskemål att människorna ärligt skall deklarerat sin inkomst.

Eftersom den föreliggande motionen avser enbart hemmadöttrarna, kan jag inte annat än yrka bifall till utskottets förslag.

Herr FÄLLDIN (cp):

Herr talman! Vi kanske var oförsiktiga när vi definierade den aktuella gruppen genom att, såsom man ofta gör i riksdagsdebatter, använda beteckningen »hemmadöttrar». Men det torde ligga i sakens natur att en åtgärd skulle komma att avse alla dem som fru Nilsson kallat nollställda i försäkringshänseende. Om det finns en ärlig vilja att öppna de formella möjligheterna på denna punkt, om det nu är detta som behövs, tycker jag att motionens skrivning är tillräcklig. Det skulle vara ordrytteri att yrka på avslag på motionen bara på den grunden att motionärerna använt sig av en de-

Om vissa sjukförmåner för hemmadöttrar
 finition som måhända är något för begränsad. Riksdagen kunde i skrivelsen till Kungl. Maj:t få möjlighet att göra denna vidare definition, som mera fullständigt skulle täcka de problem som fru Nilsson pekade på.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag vill bara i anledning av vad fru Nilsson anförde framhålla, att jag inte vill att kammaren skall fatta beslut i denna fråga i förhoppning om att det kommer att framläggas något förslag från den sittande sjukförsäkringsutredningen, vilket skulle kunna utgöra lösningen på detta spörsmål.

Såvitt jag vet är det ingen utredning som arbetar med här aktuella problem. Vi får sålunda fatta beslut med förlitande på att utskottets utlåtande i stort sett redogör för de nuvarande möjligheterna att få anslutning till sjukförsäkringen. Alla önskemål därutöver om frivillig försäkring för de aktuella grupperna, om de är nollställda eller ej, är för närvarande inte föremål för något övervägande, och såvitt jag vet existerar ingen utredning med sikte på att lösa dessa problem.

Fru NILSSON (s):

Herr talman! Anledningen till att jag framförde denna förhoppning var att min motion när den behandlades av andra lagutskottet fick en ganska välvillig skrivning. Jag avsåg med mitt yttrande att de som sitter i denna utredning därför till äventyrs kunde ha de i sjukförsäkringshänseende nollställda i åtanke.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som inne-

Ang. ungdomens situation i dagens samhälle

fattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Fälldin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 36, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Fälldin* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 102;

Nej — 22.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökat stöd till skoglig forskning;

nr 13, i anledning av väckt motion om samordning och utveckling av skogs-näringens forskningsarbete; samt

nr 14, i anledning av väckta motioner om utnyttjande av skog ovan skogsodlingsgränsen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. ungdomens situation i dagens samhälle

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 17, i anledning av motioner angående ungdomens situation i dagens samhälle.

I de till allmänna beredningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 669, av herr *Thorsten Larsson m. fl.*, samt II: 832, av herr *Boo* och herr *Larsson* i Borrby, hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om åtgärder för en grundläggande och kontinuerlig forskning om ungdomens situation i dagens samhälle i det syfte, som angivits i motionerna.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 669 och II: 832 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr *Axel Kristiansson*, fru *Elvy Olsson* samt herr *Larsson* i Borrby och herr *Johansson* i Växjö, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 669 och II: 832 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om åtgärder för en grundläggande och kontinuerlig forskning om ungdomens situation i dagens samhälle i det syfte, som angivits i motionerna.

Fru OLSSON, ELVY, (cp):

Herr talman! I allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 17 behandlas ett motionspar rörande forskning om ungdomens situation i dagens samhälle.

I motionen beskrives de snabba förändringar som sker i vårt samhälle, för-

Ang. ungdomens situation i dagens samhälle

ändringar som är påfrestande speciellt för de unga, därför att deras situation är en helt annan än föräldrarnas var när de växte upp. Det innebär att det lätt uppstår konfliktsituationer, därför att de båda generationerna talar olika språk. Det är väl också så att ungdomen många gånger inte förstår den gamla familjens normer. Att ungdomen nu får längre och bättre skolutbildning än föräldrarna fick väl också att de båda generationerna har svårare att förstå varandra.

Vi vet även att det är en stor procent av föräldrarna som har brutit upp från sin gamla invanda miljö och flyttat in till storstaden. Då blir det påfrestningar för föräldrarna, men det blir ännu större påfrestningar för ungdomen. Vi vet inte vad det beror på att ungdomen ofta har så svårt att anpassa sig. Vi vet heller inte hur samhället bäst skall hjälpa till att fostra de unga till goda samhällsmedborgare.

Jag vill påpeka att motionen är mycket positivt skriven gentemot de unga: att vi genom forskning skall få veta mer om deras situation för att sedan kunna vidta åtgärder som ger ungdomarna ännu bättre förutsättningar. Motionen syftar alltså inte i först hand till åtgärder för sådan ungdom som redan har så stora anpassningssvårigheter att den, som vi i dagligt tal brukar säga, har kommit på glid.

Samhällets insatser för ungdomen är utomordentligt viktiga och nödvändiga, men det skulle vara till ännu mera och större nytta om vi visste litet mera och kunde handla därefter.

1962 års ungdomsutredning bedriver ett värdefullt arbete, men vi reservanter anser att detta arbete är begränsat till exempelvis utformningen av stödet till ungdomsorganisationerna. Utredningen har bedrivit forskning om hur organisationerna fungerar och har gjort attitydundersökningar hos ledare och ungdomar.

Vad vi motionärer önskar är en grundforskning av orsakerna till att så

många ungdomar i dag har anpassningssvårigheter.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen av herr Kristiansson m. fl.

Herr HEDLUND (s):

Herr talman! I föreliggande utlåtande behandlas ett motionspar med i stort sett samma innehåll och samma yrkande som motioner vilka behandlats vid såväl föregående års riksdag som vid ett par riksdagar dessförinnan. Riksdagen har vid alla dessa tillfällen med stor majoritet avslagit motionerna. Trots detta har det inte heller i år gått att vinna enighet i utskottet om ett förslag till avstyrkande av motionerna. Dock har reservanternas skara glesnat, de är två mindre än i fjol, och tar man hänsyn till vilka som står bakom reservanternas, är det stora delar av ett parti som nu lämnat reservanternas skara.

Utskottet har upplysts om att de frågor som motionären kräver åtgärder i är föremål för stor uppmärksamhet i olika sammanhang. Forskning rörande ungdomens situation i dagens samhälle förekommer i betydande utsträckning redan nu, och förslag till ytterligare forskningsuppgifter föreligger också.

Sedan föregående år har dessutom det inträffat, att 1962 års ungdomsutredning har låtit meddela att man i sitt slutbetänkande, som aviserats till innevarande år, kommer att behandla frågan om behovet av och förutsättningarna för en ökad ungdomsforskning.

Det är självklart att alla inom utskottet är eniga om behovet av forskning med särskild inriktning på ungdomsproblemen, men majoriteten menar att forskningsfrågorna bör bedömas mot bakgrunden av det material som 1962 års ungdomsutredning kommer att framlägga och att det väl inte brådskar mer än att riksdagen bör vänta med ett definitivt ställningstagande till utformningen av och kanske framför allt

Ang. ungdomens situation i dagens samhälle

förläggningen av denna forskning, till dess att 1962 års ungdomsutredning har framlagt sitt förslag.

Med hänvisning till det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru **OLSSON, ELVY**, (cp):

Herr talman! Det är alldeles riktigt som herr Hedlund säger, att motioner med samma innehåll har behandlats vid de senaste riksdagarna. Det är också ungefär samma innehåll som förut i det utskottsutlåtande som har avgivits i år. Där talas allmänt om att frågan bör följas med stor uppmärksamhet och att det pågår forskning i olika sammanhang.

Herr Hedlund slutade sitt anförande med att säga att det väl inte brådska- de så mycket. Det förvånar mig att man kan säga att det inte brådskar med tanke på de uppenbara problem som vi vet att vår ungdom brottas med. Jag tycker att vi har blivit påmind- a om detta varje dag, och vi reservanter anser därför att det här föreligger brådska.

Vad gäller 1962 års ungdomsutredning hoppas även jag mycket på det förslag som den skall lägga fram, men jag tycker att det har dröjt litet länge. Vi reservanter anser därför, herr talman, att vi bör föreslå andra åtgärder för att påskynda och få ett mer samlat grepp över det hela.

Jag vidhåller således, herr talman, mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr **HEDLUND** (s):

Herr talman! Fru Olsson har kanske i viss mån missförstått mitt yttrande när jag talade om brådska. Jag menar att det inte kan hända så mycket mer, även om vi bifaller reservanternas förslag om ytterligare forskning. De månader som återstår innan 1962 års ungdomsutredning framlägger sitt förslag

är ju ändå en ganska kort tidrymd, och under denna torde det inte kunna ske så mycket mera ens med reservanternas förslag. Vi tycker då att det finns anledning att invänta det grundmaterial som 1962 års utredning ändå skall framlägga. Det kan också vara så att om man börjar med en annan typ av forskning i detta skede, kan detta fördröja i stället för att påskynda frågan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Olsson, Elvy*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad allmänna beredningsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Olsson, Elvy*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Om försöksverksamhet med sammanhållna klasser i grundskolans årskurs 9

Ja — 105;

Nej — 18.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av motion om åtgärder mot asocialt beteende, m. m.; och

nr 19, i anledning av motion om utredning angående orsakerna till den ökade ungdomskriminaliteten.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om försöksverksamhet med sammanhållna klasser i grundskolans årskurs 9

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 57, i anledning av väckta motioner om försöksverksamhet med sammanhållna klasser i grundskolans årskurs 9.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Tage Johansson* och *Mossberger* (I: 38) samt den andra inom andra kammaren av herr *Jönsson* i Arlov *m. fl.* (II: 52), hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådan ändring av skolstadgan, att skolöverstyrelsen finge möjligheter att medgiva kommuner att bedriva försöksverksamhet med sammanhållna klasser i årskurs 9 i grundskolan från och med höstterminen 1967.

Utskottet hade i det nu ifrågakommande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 38 och II: 52 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **LIDGARD** (h):

Herr talman! Jag skall inte säga någonting i själva sakfrågan om sammanhållna klasser i grundskolan eller

ej utan bara knyta en liten reflexion till själva proceduren i fortsättningen för detta ärende.

Den organisation av grundskolans högstadium som vi för närvarande har är en konsekvens av ett fattat riksdagsbeslut. Så länge detta gäller får man väl finna sig i eller acceptera — vilket uttryck man nu vill använda — den organisationen. Av statsutskottets utlåtande kan inhämtas att skolöverstyrelsen i ett yttrande har sagt att man håller på med en läroplansrevision för grundskolan som är inriktad bl. a. på att genom en ändrad utformning av det nu mycket splittrade högstadiet göra det möjligt att bibehålla den sammanhållna klassen i årskurs 9.

I detta sammanhang vill jag understryka vad jag inledningsvis sade, att organisationen har sin grund i ett riksdagsbeslut och att det svårligen kan åstadkommas en ändring av grundskoleorganisationen enbart genom en läroplansrevision som Kungl. Maj:t i och för sig behärskar. Jag förutsätter att när skolöverstyrelsens förslag föreligger och när det remissbehandlas i vanlig ordning får man i riksdagen tillfälle att ta ställning om man eventuellt vill ha en ändrad organisation av högstadiet.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande och memorial:

nr 58, i anledning av väckta motioner om slopande av betygsgivningen i uppförande och ordning i slutbetyg; samt

nr 59, angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av väckta motioner angående skyldighet för fastighetsägare att delta i kostnad för enskild väg;

nr 26, i anledning av väckta motioner om belysning av övergångsställen för gående;

nr 27, i anledning av väckta motioner angående färg och belysning på motorfordon;

nr 28, i anledning av väckt motion om åtgärder för att motverka mörkerolyckor; samt

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden, m. m. jämte i ämnet väckta motioner, i vad propositionen och motionerna hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m., i vad propositionen avser anslag för budgetåret 1967/68 till restaurering av Strängnäs domkyrka, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 30, i anledning av väckta motioner om utrustning av polisens bilar med varningsskyltar i syfte att öka trafiksäkerheten, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets memorial nr 20, angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Om angivande på körkort av blodgrupp m. m.

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 21, i anledning av motioner om angivande på körkort av blodgrupp m. m.

Till allmänna beredningsutskottet hade hänvisats

1) motionen I:668, av herrar *Lars Larsson* och *Helge Karlsson*;

2) de likalydande motionerna I:670, av herr *Schött*, och II:847, av herr *Oskarson m. fl.*; samt

3) motionen II:463, av herr *Gustafsson* i Stenkyrka och herr *Persson* i Heden.

I motionen I:668 hade föreslagits, att uppgifter av betydelse för läkares bedömning av olycksfallspatienter — blodgrupp och liknande — obligatoriskt skulle införas på alla körkort, samt hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t måtte överväga att utfärda anvisningar om innehållet och utformningen av körkortet i enlighet med vad i motionen anförts.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt, att motionen I:668, de likalydande motionerna I:670 och II:847 samt motionen II:463 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **LARSSON, LARS**, (s):

Herr talman! Som bekant är det ibland inte så lätt att identifiera sig själv, än svårare är det att identifiera någon annan. Problemet om ett allmänt identitetskort har behandlats många gånger i olika sammanhang, och svårigheterna har tornats upp varje gång för att slutligen bli helt oöverstigliga, och med det har man låtit sig nöja.

Nu har jag och herr Helge Karlsson råkat ut för ett nytt identifieringsproblem. Vi väckte motionen I:668 och föreslog att riksdagen skulle skriva till

Om angivande på körkort av blodgrupp m. m.

regeringen och be den överväga att utfärda nya anvisningar om hur ett körkort skall se ut. Vi tyckte att man i de anvisningarna kunde ta in bestämmelser om att körkort skall innehålla vissa uppgifter av medicinsk betydelse vid behandling av skador i samband med t. ex. trafikolycksfall. Identifieringsproblemet uppstår när vi finner att motionen lett till att medicinalstyrelsen rekommenderar att man skulle kunna förse körkortet med ett skyddsfodral, i vilket man skulle kunna förvara intyg på blodgrupp och liknande. Det är då sannerligen inte att vilja särskilt mycket på det hållet, måste jag säga. Man har ju helt enkelt tappat bort poängen i motionen, nämligen att en viss grupp människor — de som innehar körkort — skulle kunna garanteras det skydd som vissa medicinska uppgifter innebär, genom att uppgifterna införs på körkortet. Vi har talat om bl. a. blodgruppsbestämning, men det finns också andra ting som är angelägna att presentera läkaren vid ett akutfall. Har man råkat ut för en trafikolycka kan det ju hända att det inte är så lätt att tala om vilka vaccinationer och liknande man har genomgått.

Det är lätt att säga att man kan lösa problemet genom att bära på sig ett akutkort, t. ex. det som Länseken ger ut. Man kan ju till och med, om man har körkort, bära det i medicinalstyrelsens skyddsfodral! Men problemet är att vi inte skaffar oss detta akutkort i någon större omfattning.

Det vore bra om hela folket hade en identifieringshandling som gav uppgifter även av det slag vi har talat om i vår motion, men både företagna undersökningar och initiativ liksom pågående undersökningar visar att svårigheterna är stora att få en sådan handling som gäller alla människor.

Varför då inte börja med en eller flera grupper? Vi tycker att de som har körkort vore en lämplig grupp, i synnerhet som översynen av körkor-

tens utformning och räckvidd nära förestår.

Jag brukar, herr talman, inte tillhöra dem som anser att man i onödan skall belasta Kungl. Maj:t med skrivelser från riksdagen. I denna fråga är dock min uppfattning att det borde ha skett. Det kan inte vara fel att ge körkortsinnehavarna en liten förmån framför oss andra som inte har körkort.

Med detta vill jag yrka bifall till motionen I: 668.

Herr HEDLUND (s):

Herr talman! I inledningen till sitt anförande berörde herr Lars Larsson själva kärnpunkten i denna fråga, nämligen svårigheten att åstadkomma en identifikationshandling som är tillförlitlig. Man kan väl hålla med herr Larsson om att det skulle vara mycket värdefullt med ett intyg eller liknande, av vilket det framgick vilken blodgrupp vederbörande tillhör. Men vilken form man än väljer för ett sådant intyg, stöter man genast på svårigheter. Man måste t. ex. förutsätta att intyget lätt förkommer, och vi har alla erfarenheter av att körkort är ett sådant intyg som ofta används av obehöriga såsom identifikationshandling. Detta kan i en katastrofsituation innebära risk för vederbörandes liv, om man skulle behöva ge honom blod.

Man har i medicinalstyrelsen pekat på dessa risker, men man har också talat om att man inte är helt utan hjälpmedel även om man inte ögonblickligen kan fastställa vilken blodgrupp en skadad person tillhör. Man har möjlighet att i en livshotande situation ge Rh-negativt blod av blodgrupp 0, och det kan ske utan föregående blodgruppsbestämning.

Med hänvisning härtill och till att man i dag inte har möjlighet att åstadkomma en tillförlitlig identifikationshandling anser sig utskottet inte kunna biträda motionärernas förslag. Utskottet förordar i stället att dessa problem tas upp till bedömning i vidare

Om angivande på körkort av blodgrupp m. m.

sammanhang och inte nödvändigtvis med anknytning till körkortet.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt angående utskottets hemställan såvitt avsågo motionen I: 668 samt därefter särskilt beträffande utskottets hemställan i övrigt.

Vidkommande utskottets hemställan i vad gällde motionen I: 668 gjordes propositioner, först på bifall till densamma samt vidare på bifall till motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

På därefter gjord proposition bifölls vad utskottet i övrigt hemställt i detta utlåtande.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 25—den 28 april 1967 för deltagande i Europarådets session i Strasbourg.

Stockholm den 20 april 1967.

Kaj Björk

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens förordnanden:

nr 144, för herr Bo Martinsson att vara ledamot i styrelsen för riksdagens förvaltningskontor; och

nr 145, för fröken Viola Sandell att vara suppleant för herr Bo Martinsson i styrelsen för riksdagens förvaltningskontor.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1967/68 till internationellt utvecklingsbistånd jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1967/68 till finansiellt utvecklingsbistånd jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt omorganisation av väg- och vattenbyggnadsverket m. m.; samt

nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående musikdramatisk utbildning m. m.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vardera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag för budgetåret 1967/68 till handelshögskolan i Stockholm; samt

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa pensionsfrågor m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 34, i anledning av väckta motioner om rätt till avdrag vid beskattningen för kostnader för vatten- och luftvård:

Interpellation ang. bestämmelserna om tjänstledighet för lärare

nr 35, i anledning av väckta motioner angående avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.;

nr 36, i anledning av väckta motioner angående resultatutjämnning vid beskattningen m. m.; samt

nr 40, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 30 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 12 och 20 §§ förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt jämte i ämnet väckta motioner; även som

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av väckta motioner om översyn av reglerna för förhandlings- och avtalsrätt för tjänstemän i offentlig förvaltning;

nr 37, i anledning av väckt motion angående angivandet av de tjänstemän som är undantagna från disciplinär bestraffning;

nr 38, i anledning av väckta motioner om översyn av socialförsäkrings-systemet såvitt angår frågan om jämställdhet mellan män och kvinnor;

nr 39, i anledning av väckta motioner om pensionering av äldre friställd arbetskraft m. m.; samt

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 33 § och 40 § 2 mom. civilförsvarslagen den 22 april 1960 (nr 74).

Interpellation ang. bestämmelserna om tjänstledighet för lärare

Herr SUNDIN (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Vid åtskilliga tillfällen har påtalats de mindre önskvärda förhållanden som råder inom undervisningsväsendet vad avser disciplinfrågor av olika slag. Orsakerna till denna situation torde vara flera. Det synes

emellertid i sammanhanget finnas anledning att erinra om en företeelse som kan antas inverka i inte oväsentlig utsträckning.

Det förekommer i såvitt man kan se stor omfattning att lärare som erhållit en ordinarie tjänst inom det allmänna skolsystemet begär och beviljas tjänstledighet för att upprätthålla tjänst på annat håll. Den tjänst från vilken vederbörande är tjänstledig måste besättas med en vikarierande kraft. Inte sällan omfattar den ordinarie innehavarens ledighet lång tid. Vikarie är ofta en person som saknar formell kompetens. Det är i och för sig naturligt att detta sistnämnda förhållande medför kvalitativa brister i undervisningen. Inte minst avsaknad av pedagogisk utbildning får antas bidra till de verkningar med avseende på disciplinen i klassen, varom nämndes inledningsvis. Därjämte måste beaktas de konsekvenser som uppkommer av att den vikarierande läraren inte besitter de kunskaper som är föreskrivna.

Den nämnda ordningen är djupt otillfredsställande. Mot bakgrunden av att de ordinarie tjänsterna vid skolorna måste betraktas som hörnpelare framstår de påtalade förhållandena som ännu allvarligare. Det kan enligt min mening ifrågasättas om inte åtgärder måste vidtagas i syfte att få till stånd en ändring i förevarande avseende. Bl. a. med hänsyn till trygghetsfrågorna för lärarna kan det dock inte anses lämpligt att helt avskaffa möjligheterna till tjänstledighet från en tjänst för uppehållande av en annan. Vad som enligt min mening bör undersökas är om inte den tid under vilken tjänstledighet av här avsett slag kan åtnjutas inte oväsentligt skulle kunna begränsas. En begränsning till några få år synes rimlig. En sådan ändring i gällande ordning torde i hög grad medverka till bättre förhållanden inom det svenska undervisningsväsendet.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att

Meddelande ang. enkla frågor

till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande frågor:

Har statsrådet uppmärksammat de allvarliga olägenheter som följer av nuvarande bestämmelser om tjänstledighet för lärare?

Är statsrådet i så fall beredd att vidtaga åtgärder syftande till en bättre ordning?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades en av fru *Landberg* avlämnad, av henne *m. fl.* undertecknad motion, nr 812, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 103, angående ändrad organisation av televerket.

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor denna dag framstälts, nämligen

av herr *Lidgard* (h) till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet: »Kommer de elever i gymnasiets andra ring med i och för sig otillräckliga betyg för flyttning till tredje ringen men beträffande vilka nu ifrågasättes en tvångsflyttning att beredas möjligheter att i stället välja att gå om andra ringen i särskilt organiserade klasser?»; samt

av herr *Petersson, Erik Filip*, till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet: »Avser Statsrådet vidtaga åtgärder för att ett ökat antal läkare erhåller specialiserad utbildning i psykiatri?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.27.

In fidem

K.-G. Lindelöw